

Spørreliste nr. 151 A

TRADISJONER

I denne spørrelisten tar vi for oss et emne som vi håper mange vil skrive om. Vi tror de fleste har gjort seg tanker om hva tradisjon er og hva det betyr for mennesker i dag. Skulle du være av den oppfatning at tradisjoner er avleggs og uten betydning vil vi svært gjerne vite det også!

Som vanlig er vi interessert i fotografier. Send inn bilder dersom du mener de godt illustrerer det du skriver om. Det tar fremdeles litt tid med returen, men vi passer godt på bildene vi får til låns!

Leg gjennom hele listen før du begynner å skrive.

Hva legger du i begrepet tradisjon?

Er du et menneske med stor sans for tradisjoner? Har tradisjonens betydning for deg økt eller minket gjennom livet? Er det situasjoner i livet da du mener tradisjon kan ha særlig stor verdi? På hvilken måte – hva betyr tradisjoner ved slike anledninger?

Er du oppvokst i en familie der det ble lagt stor vekt på tradisjoner? Betydde tradisjonene mer for dine foreldre enn de gjør for deg i dag? Hvordan er det med dine egne barn – eller med andre unge mennesker du kjenner?

BYGD OG HJEMSTED

Dialekt

Hvor er du født og oppvokst? Hvis du som voksen har flyttet fra hjemstedet ditt, i hvilken utstrekning har du holdt på din opprinnelige dialekt? Kan du fortelle litt om hvilke tanker du har gjort deg omkring det å bruke eller legge av sin dialekt? Er dine oppfatninger vanlige i ditt miljø?

Foreningsvirksomhet

Er du medlem av bygdelag, bydelslag, historielag, museumsforening, husflidsforening, leikarring og lignende? Hvor engasjert har du vært/er du i arbeidet i slike foreninger? Hva var grunnen til at du meldte deg inn?

Var dine foreldre engasjert i slik virksomhet? Hva med dine barn?

Har du vært engasjert i å lære og opprettholde tradisjonelt håndverk som for eksempel rosemaling, treskjæring, tege- og neverarbeid eller toving?

SLEKTEN

Navn og oppkalling

Finnes det i din familie visse fornavn som går igjen? Hvilke navn? Har oppkallingen fulgt et fast mønster? Har det vært vanlig med oppkalling ved bruk av samme forbokstav?

Hvis det er slik at oppkallingsregler i din familie er brutt, når ble de brutt? – av hvem – vet du hvorfor?

Hva synes du om slike oppkallingsregler, og hva synes du om at de blir brutt?

Fortellinger om slekten – ”familiemyter”

Var du som barn opptatt av at foreldre/besteforeldre skulle fortelle fra de selv var små?

Finnes det i slekten historier – familietradisjon som jevnlig blir fortalt – om store menn eller kvinner, originale folk eller ”sorte får”? Skriv ned historiene slik du har hørt dem. Hvem fortalte deg dette? Når omtrent levde de/den det handler om?

Er det andre historier som fortelles i slekten – om virkelige eller overnaturlige hendelser (for eksempel møte med spøkelser, opplevelser i krig, dramatiske opplevelser)?

Har det vært eller er det folk i familien som ofte blir sitert, fordi de har sagt kloke, morsomme eller rare ting (livs-visdom, treffende bemerkninger, ordspråkliknende ut-sagn og lignende)?

Er det eller har det vært i slekten folk som er/var spesielt opptatt av slektens historie, en som har kunnet mer enn andre?

Har du lært sanger, eventyr, aftenbønn og lignende av besteforeldre eller andre slektninger (tante, onkel og lignende)? Har du i barndommen lært sanger eller hørt fortellinger fra tjenestefolk, sydame, slåttefolk eller andre sesongarbeidere? Mange har kanskje minner fra sin barndom om folk som var særlig flinke til å fortelle eller syng og spille. Vi vil gjerne at du forteller om slike folk hvis du har kjent noen. Husker du ennå noe av det du lærte?

Var det vanlig i din oppvekst at familien samlet seg med arbeid eller lesning om kveldene? Vi vil gjerne at du skriver ned disse minnene. Hva husker du best fra slike anledninger?

Familieklenodier

Finnes det i ditt hjem nedarvede gjenstander (møbler, pyntegjenstander, smykker, hårløkker, bilder, dåpskjole, familiebibel og lignende) som for deg i særlig grad representerer slektens gang? Har du bilder av forfedre/-mødre stående/hengende fremme? Vi vil gjerne at du forteller om slike klenodier – om bruken, om hvordan tingene oppbevares, om de minner de vekker hos deg eller om den betydning de har for deg. Vi vil også gjerne høre om når og ved hvilken anledning du fikk disse tingene, og om du har tenkt på hvem som skal ha dem når du er borte.

Valg av yrke

Bor du – eller har du bodd – på en gård, i et hus eller i en leilighet som slekten har hatt i flere generasjoner? Har du overtatt en familiebedrift, for eksempel gårdsbruk, fiskebruk, verksted, forretning, eller en lege/tannlege- eller advokatpraksis etter dine foreldre? Har du ellers valgt samme yrke som din far eller mor?

Har du noen gang følt press på deg til å følge familietradisjoner når det gjelder yrkesvalg? Har du brutt med slike forventninger – hvor vanskelig var det å ta det valget?

MATRETTER

Bruker du ofte ”tradisjonelle” eller lokale matretter? Hvor kommer disse rettene fra, har du lært dem i ditt barnsdomshjem, gjennom TV, aviser eller kokebøker? Vi vil gjerne at du skriver litt om disse matrettene og ved hvilke anledninger de brukes.

JULEFEIRING

I dette avsnittet spør vi etter tradisjoner i din familie i forbindelse med feiring av julen. Vi har valgt julen fordi det er en anledning da vi vet at mange legger spesiell vekt på å opprettholde skikker og tradisjoner fra år til år.

Når du svarer på spørsmålene nedenfor kan du hente eksempler fra juleforberedelsene, fra selve julekvelden, juleuken, nyttårsaften eller når juletreet bæres ut og julen er over. Du kan selv velge de momenter i julefeiringen hvor du føler at din families tradisjoner kommer klarest til uttrykk.

Tradisjonslinjer

Fortell hvor de forskjellige elementer ved din julefeiring kommer fra: fra din slekt; fra din ektefelles slekt; har dere skapt egen tradisjon som avviker fra begge slektstradisjoner; har dere lært fra massemedia, gjennom skole eller barnehage?

Opprettholdelse og brudd på tradisjoner

Hvem i familien er mest opptatt av at juletradisjonene opprettholdes og at ”alt er som det pleier”? Fins det en ”tradisjonsbevarer” eller ”tradisjonsskaper” i din familie? På hvilken måte kommer det til uttrykk?

Tror du man er mer opptatt av tradisjon i barneårene enn senere i livet?

Er juletradisjoner og -skikker fra ditt barndomshjem eller tidligere liv blitt borte? Hva er grunnen til det? (Det kan selvsagt være mange grunner, for eksempel religiøse, ideologiske, praktiske – arbeidsforhold, plassmangel, flytting, tidknapphet – og helsemessige – flesk og brennevin er usunt.) Skriv ned eksempler.

Ofte vil julefeiringen ta form av den livsfase man er i; jul med småbarn vil være annerledes enn en jul med bare voksne. Fortell om tradisjoner fra tidligere tider som er tatt opp igjen etter at du selv har fått barn eller barnebarn.

Medførte verdenskrigen noen endring i juleskikkene, ble tradisjoner brutt, eller kanskje befestet under krigen? Vi vil gjerne at du gir eksempler.

Fører dine barn – eventuelt barnebarn – familietradisjoner videre i sin julefeiring? Har de brutt med eller endret vesentlige ting? Hva synes du om det?

Betydning, mening

Hvorfor følger du juletradisjonene? Har du noen gang følt dem som en tvangstrøye?

Hva ville du og din familie synes om å feire jul i Syden? Ville det føles befriende eller ville dere føle det som om dere ble ”snytt” for noe? Hvem i familien ville føle seg mest ”snytt”?

Hvilken av dine juletradisjoner ville du nødigst gi slipp på, hvilke deler av feiringen må til for at du skal føle at NÅ ER DET JUL?

Anne Moestue

Göran Rosander